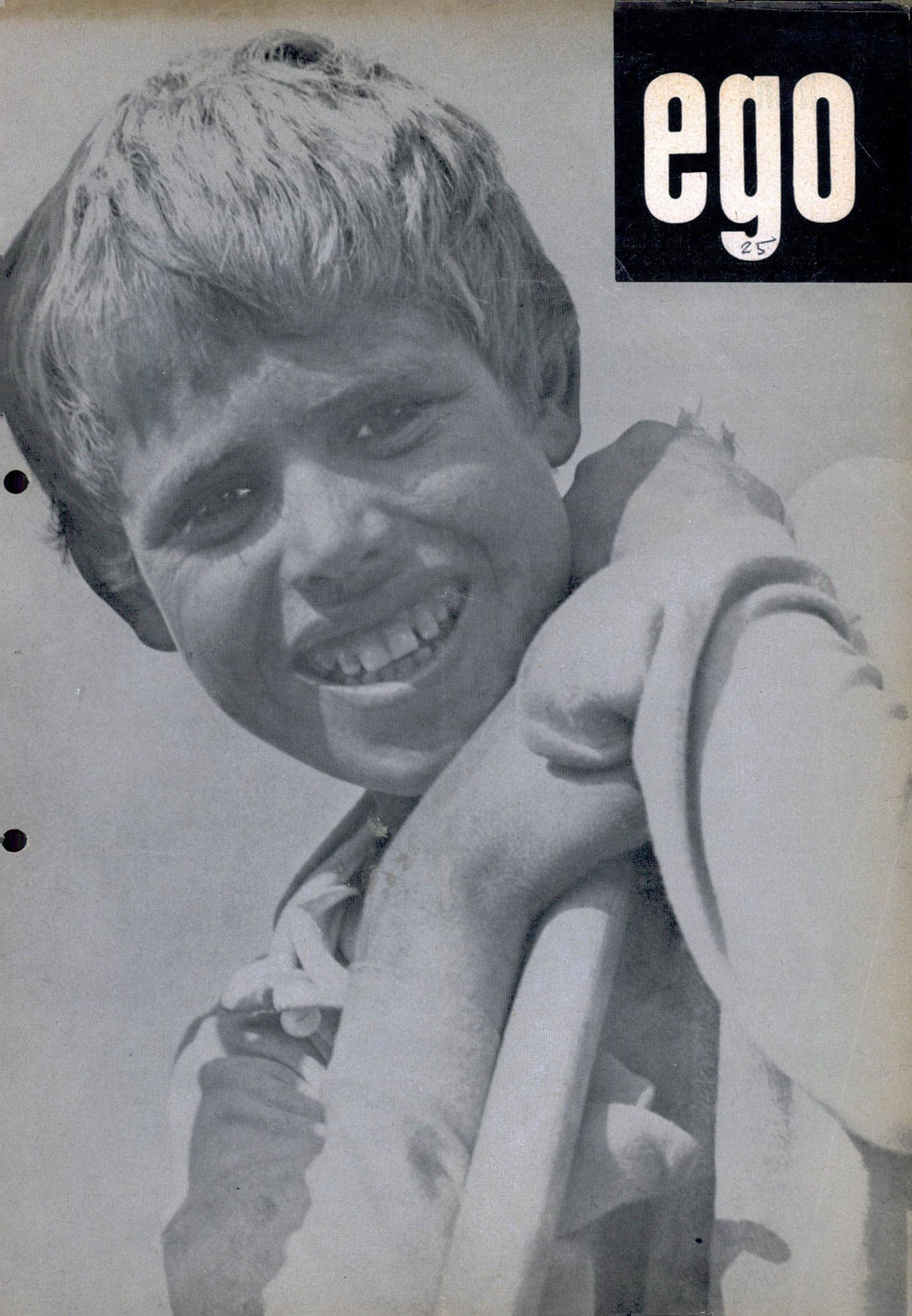

ego

25

Het is ons een behoefte ook in EGO een enkel woord te wijden aan de kwestie-Irene. Een maandblad kan uiteraard het nieuws niet op de voet volgen, maar er zijn wel enige elementen in deze zaak die de directe actualiteit te boven gaan. Wij willen daar, heel kort, een enkele opmerking over maken.

Het was ons bekend dat in het protestante en buitenkerkelijke volksdeel nog een zeker antipapisme aanwezig was, maar het heeft ons pijnlijk getroffen dat het in deze kwestie weer zo prompt aan de oppervlakte is getreden. En waarlijk niet alleen bij 'the man in the street'!

Zelfs een hofprediker kon in zijn eerste emotie over de overgang van prinses Irene naar het katholieke geloof zijn antiroomse gevoelens niet onderdrukken, terwijl van humanistische hand (dr. P. D. van Royen) een brochure is verschenen over de kwestie-Irene waar de antipapistische gevoelens wel heel dik bovenop liggen. Gelukkig heeft in het blad van het Humanistisch Verbond 'Mens en Wereld' de heer P. Spigt grondig met deze brochure afgerekend.

De verdraagzaamheid tussen de bevolkingsgroepen is in Nederland nog een delicaat punt. Daarvan hebben we trouwens in deze eerste maanden van 1964 nog enkele markante voorbeelden beleefd. Het lijkt me een punt waarover we ernstig bezorgd moeten zijn. De oplossing ervoor kan alleen worden gevonden als we het gesprek over oecumene en onderlinge verdraagzaamheid, dat stellig aan de top met ernst en toewijding wordt gevoerd, weten te laten doordringen tot brede kringen van ons volk. Wordt het geen tijd dat de leiders van de verschillende bevolkingsgroepen daarover met elkaar in overleg treden? Het is duidelijk dat ook de katholieken dan hun houding t.a.v. anderen ernstig onder ogen zullen moeten zien. Zo zijn b.v. de voorwaarden die de Katholieke Kerk stelt bij het huwelijk van een katholiek met een niet-katholiek m.i. een ernstige sta-in-de-weg bij het tot stand komen van een werkelijke onderlinge verdraagzaamheid. We komen in EGO binnenkort op dit laatste punt uitvoerder terug.

Als deze woorden gedrukt verschijnen, zal prinses Irene waarschijnlijk getrouwd zijn met de Prins de Bourbon Parma. Het is ook waarschijnlijk, op grond van haar eigen uittalingen, dat zij dan een daadwerkelijk aandeel zal gaan nemen in de activiteiten van de carlistische beweging.

Hier rijst voor ons een vraag. Hoe is het mogelijk dat een jonge vrouw die zozeer is opgevoed in goede democratische tradities, zich aangetrokken gevoelt tot de ideeën van een duidelijk reactionaire stroming? Verklaart de liefde hier werkelijk alles? Wij aarzelen om deze vraag zonder meer bevestigend te beantwoorden.

Zou het ook kunnen zijn dat de kinderen van ons Vorstenhuis te weinig de gelegenheid hebben gehad werkelijk deel te nemen aan het democratisch volksleven? Als dit zo zou zijn, ligt dan niet een belangrijk deel van de schuld bij het Nederlandse volk zelf? Geven wij de kinderen van ons Koningshuis wel de gelegenheid gewoon in ons midden te verkeren? Is het niet zo dat wij de leden van ons Koningshuis als het ware dwingen om hun particuliere leven door te brengen in het buitenland? Het is een vraag die m.i. minstens het overwegen waard is.

Ten slotte: er zijn vele foto's van een stralende prinses Irene in onze kranten verschenen. Wellicht zelfs te veel. Er was één uitzondering: de foto die toonde hoe een verdrietige Prinses boven op de vliegtuigtrap stond met achter haar op het vliegveld vele, wijdbeense, boze mannen. Althans zo leek het. Voor de radio klonk een: Adieu Irene.

Maar zo simpel liggen de dingen niet! Wie het werkelijk wel meent met ons Koningshuis, behoort de hoop te koesteren dat de Prinses de wegen zal vinden om de banden met haar ouderhuis en haar volk te bewaren. Voor ons is er geen adieu!

Red.

ego

*Maandblad van de humanistische
geestelijke verzorging voor militairen*

No. 25 — mei 1964
3de jaargang

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstraat 84, Drie-
bergen
telefoon 03438 — 2878

Vaste medewerkers:

Mw. A. C. W. B. v. d. Hage—Rens
Jan Brouwer
Th. Hartsuiker
R. Jans
R. v. Kamp
Henk J. Meier
G. Schuurman
B. Vuysje
Dick Zaal

Abonnementsprijs: f 5,— per jaar
Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling.

Bij de voorplaat:

*De jongen van onze voorplaat werd
gefotografeerd door Tom Weer-
heijm op zijn reis door Grieken-
land. Tom is inmiddels terug in
Nederland. Enkele van zijn reis-
notities zijn in dit nummer van
EGO te vinden.*

Het meisje uit Balmain

Het Australische zwemmeisje Dawn Fraser komt uit een grauwe volksbuurt van Sydney, waar vele huismoeders zelden weten hoe de eindjes aan elkaar te knopen en een groot deel der mannen om de haverklap beschonken thuiskomt.

Uiteraard zit er in elke grote sportfiguur een mooi verhaal, doch de 'Fraser-story' is anders. Tegen de verdrukking in werd dit meisje een sterke figuur, dat het nog steeds niet kan laten met buurnozems te vechten en zo nu en dan, tegen alle regels in, bier te drinken en laat thuis te komen.

Doch als er ergens ter wereld een belangrijk zwemtoernooi voor de deur staat, gaat Dawn als een bezetene aan de slag. De meest opgeschroefde training schrikt haar niet af, omdat zij weet dat alleen de sport haar de mogelijkheid schenkt een vooraanstaande plaats in de samenleving in te nemen. Hoe anders zou een verschoppeling van de maatschappij zich omhoog kunnen werken? Ziedaar het geheim-Fraser.

Dawn schaamt zich niet voor haar afkomst, integendeel. Bij elke gelegenheid die zich voordoet, zegt ze: 'O.K., ik woon in Balmain. Bij ons zijn de huizen klein en oud, met roestig ijzerwerk, nog gemaakt door berooide gedeporteerden uit Engeland, aan de veranda's. De meisjes uit andere buurten hebben het altijd goed gehad, ze zien er steeds mooi uit en ze hebben op dure scholen van alles geleerd. Ik niet, weet ik veel van al die dingen die men in betere kringen belangrijk vindt. Ik weet alleen dat ik via de zwemsport kan bewijzen dat een kind van ons milieu ook wel iets presteren kan. Let op, ik heb al een paar grootse dingen gedaan, maar er komt nog veel meer. Ik zwem voor Australië, onze buurt en voor me zelf. Dat zijn drie goede redenen om alles op alles te zetten, zeg nou zelf!'

Recht uit het hart

Iedereen die haar kent, néemt een dergelijke uitspraak van Dawn. Dit is namelijk niet bedoeld als opschepperij, doch zuiver en recht uit het hart van een meisje dat doelbewust haar kansen weet te grijpen.

Dawn werd in 1938 geboren en in het jaar 1956 was zij plotseling beroemd. Zo maar, zonder precies te weten hoe het allemaal moet, verbeterde zij het bijna twintig jaar oude wereldrecord van onze landgenote Willy den Ouden. Zij haalde 0.1 seconde van dat record over de 100 meter. Weliswaar was het Cockie Gasteleers die dit record korte tijd later naar ons land terughaalde, maar de naam Dawn Fraser was in de hele zwemwereld bekend.

Zij ging door, brak het ene wereldrecord na het andere, verwees grote namen als die van de Deense Ragnhild Hveger naar de geschiedenis. Nog groter werd de sensatie toen uitlekte dat Dawn

in feite ondervoed was, aan bloedarmoede leed en het klimaat van Sydney slecht kon verdragen!

Jarenlang had zij twee betrekkingen gehad, omdat er thuis geld moest komen en zij zich alleen op die manier kon verzekeren van de nodige vakantiedagen om aan belangrijke wedstrijden mee te doen. Overdag werkte Dawn als naaister in een fabriek en 's avonds holde zij als serveerster van de ene klant naar de andere in een bedompt restaurant. Later kreeg ze gelukkig beter werk, zodat haar prestaties met sprongen omhooggingen en olympische titels haar deel werden.

Aanvankelijk was Dawn Fraser verlegen in gezelschap, natuurlijk omdat zij plotseling tussen mensen kwam met een veel betere opvoeding. Doch ook daarin kwam verandering, zodat zij al lang niet meer zwijgzaam knikt tegen journalisten. Integendeel, zij zegt steeds precies waar het op staat en de hele sportwereld be-

grijpt nu waar zij de krachten vandaan haalt om te blijven uitblinken.

In het gips

Helaas hield zij niet steeds de wind in de zeilen. Onlangs werd zij betrokken in een ernstig auto-ongeval, waarbij haar moeder het leven verloor en Dawn zelf zeer ernstig gewond werd. Zij is nu thuis, een groot deel van haar lichaam in het gips.

Naast tal van andere wonden heeft zij een gebroken halswervel, hetgeen voor de doorsnee mens meer dan voldoende zou zijn om voor altijd de moed te verliezen. Maar Dawn Fraser behoort nu eenmaal niet tot de doorsnee mensen. Het zal bijna niemand verbazen als zij straks op dezelfde golfengete terugkomt, de wereld wederom tonend wat een mensenkind uit Balmain vermag te doen. Al was het alleen maar, omdat zwakheid iets is waar Dawn en haar buurtgenoten zich voor schamen! GER SCHUURMAN

DAWN FRASER ... gebroken halswervel ...

Muisjes eten bij Jan Wolkers

Zien doodgaan roept verzet op. Wat zich voltrekt mag niet bestaan. Kan niet, moet niet waar zijn. Men wil spreken, schreeuwen, de dood te lijf gaan. Weinig echter gebeurt er. Men bezint zich, weet zich machteloos. Er blijkt slechts ruimte voor hoop. Hoop dat de stilte die ontstaat, geen pijn doet. Dat het woord dat men fluistert, overkomt. Het gebaar dat men onwennig maakt, aanslaat.

Het lijkt weinig, een onvergelijkbaar te kort schieten. Heeft evenwel het subtiel en zuiver reageren geen zin meer, is de bijna dode niet langer in leven, dan beseft men, dat men het — alles wat mogelijk was werd gedaan — aan den lijve heeft onder-vonden. Voor wat de dood in zijn meest duidelijke verschijning, de doodstrijd, betreft, is er dan ook geen sprake van schuld.

Aanvankelijk is het moeilijk zich dit voor te stellen, te geloven, te aanvaarden. Te veel nog wordt het denken, maar vooral de droom, beheerst door het nog zo kort geleden waargenomen. Langzamerhand echter begint dit te veranderen. Wat in het begin een obsessie was, en dat altijd scheen te moeten blijven, verandert in een diepe, wijsmakende herinnering. De dood is overleefd.

Geschiedt het tegengestelde, is schuld aanwezig, dan ontstaat er een situatie die machteloos maakt. De mens soms bijna naar de dood doet verlangen. Een voorbeeld daarvan is Daniël, hoofdpersoon uit 'Een Roos Van Vlees', het laatste boek van de schrijver Jan Wolkers. Daniël voelt zich schuldig aan de dood van zijn dochtertje. Niet, omdat hij iets ongelukkig of verkeerd gedaan heeft, maar omdat hij niets gedaan heeft. Niet tevoren, niet toen zij doodging. Niets was er. Geen stilte. Geen woord. Geen gebaar.

Als 'Een Roos Van Vlees' begint, staat Daniël op. Het is vroeg in de morgen. Winterkou drukt tegen de ramen. Daniël, die astmatisch is, vreest de traditionele benauwdheid. Hij streelt Samuel, zijn poes, denkt aan zijn kinderen en aan Sonja, zijn vrouw, van wie hij gescheiden is.

Hij gaat zich wassen, ontdekt bij het zoeken naar een handdoek zes jonge muisjes in de kast. Pasgeborenen, die leven tussen een stapel vuile zakdoeken. Daniël laat de beesten in hun nest, sluit de kastdeur voor de poes.

De ochtendwandeling brengt Daniël naar een besneeuwd kerkhof, een vastgevroren waterhoen. Na een bezoek aan café en kapper ontvangt Daniël zijn vader en moeder. Zijn degen weg, dan komt Basje, zijn zoontje, die elke middag bij hem eet.

Door vroege inval der duisternis schiet het werk, schilderen, er bij in. 's Avonds komt in plaats van Ans, een vriendin van Daniël, Emmy op bezoek. Gelijk Ans is zij verpleegster. Het plan van Daniël om met Emmy naar de schouwburg te gaan, vindt geen doorgang.

Buiten wordt het donkerder en grauer. Mist neemt in dichtheid toe. De laatste bus gaat voorbij. Emmy blijft bij Daniël, wiens astma langzaam sterker wordt. Emmy verzorgt Daniël en vertelt hem haar verleden.

Er wordt gerookt, gedronken. Na de

dorst komt bij Emmy de honger. Daniël helpt haar. Hij loopt naar de kast, naar de keuken. Hij bakt de muisjes. Gegar-neerd met stukjes kaas presenteert hij Emmy de beesten. Emmy eet, smakt, vermoedt noten. Daniël zegt niet wat het is. Emmy vindt het lekker knapperig, wel wat flauw. Beiden gaan dan slapen. 's Morgens vertrekt Emmy. Daniël blijft alleen achter.

'Een Roos Van Vlees' is meer dan alleen deze feitelijke gegevens. Zij vormen slechts het decor, waartegen een tweede verhaal ontstaat. Een geschiedenis die achtergrond en beeld geeft van Daniël, Sonja en de (bijna) onmogelijkheid elkaar te bereiken. Rustig en normaal over zijn situatie nadenken kan Daniël niet. Het komt op hem af, zet zich op hem vast via dag- en nachtdromen, benauwende asso-

ciaties en hallucinerende herinneringen.

(...) 'Het water is altijd kokendheet op zondagochtend omdat iedereen gaat douchen. Het was toen zondag. Ja, zondag was het toen.

De kamer is weer om hem vol ruzie en bitterheid. En het water komt weer door het plafond langs de muur stromen. Sonja rent naar boven toe. Haar wanhopige stem. Het is geen stem meer, het is het gekreun van een gewond dier (...). Toen ze met het kindje in een deken gewikkeld met de ziekenauto vertrokken was vond ik op de vloer van de douche het vel van haar handje' (...). (Pag. 13, 14.)

Het gebeuren is er. Daniël ziet het terug, maar hij aanvaardt het niet. Hij is in het ziekenhuis. Zijn dochtertje leeft. Een moment. Dan volgt wat in werkelijkheid geschied is.

(...) 'De dokter kwam zeggen dat ze binnen een paar uur dood zou gaan. We konden niet langer blijven. Ik liep van haar bed weg en zij riep mijn naam. Heel zwak. Sonja heeft het misschien niet eens gehoord. Ik heb het haar nooit durven vragen. Dat is het verschrikkelijkst, dat we haar alleen hebben laten doodgaan. Onbegrijpelijk, onbegrijpelijk' (...). (Pag. 15, 16.)

De machteloosheid bekruipt Daniël.

HUMANISTISCH VORMINGSCENTRUM 'HET COORNHERTHUIS'

Hoofdstraat 84 — Driebergen

In het Coornherthuis worden regelmatig bezinningsbijeenkomsten gehouden voor militairen.

Er wordt daarbij gesproken over allerlei levensvragen. Daarnaast zijn er boeiende programma's over hedendaagse kunst.

Iedere militair kan hiervoor uitzonderingsverlof krijgen.

Wie iets gevoelt voor deelname aan zo'n bijeenkomst vulle het onderstaande formulier in en sture het op naar het Coornherthuis.

Ondergetekende (naam, voorletters, rang)

..... (landmacht/luchtmacht)

Registratienummer

Onderdeel

Gelegerd te

..... (volledig militair adres)

wenst deel te nemen aan een Vormings- en Bezinningsbijeenkomst van het Humanistisch Thuisfront in het Coornherthuis te Driebergen in de maand

..... (maand van deelname).

Handtekening:

Geen enkele andere voorstelling helpt meer. De dood beheerst hem, schuld is niet te ontkennen. Erover praten met Sonja is onmogelijk. Er is geen contact tussen hen. Beiden hebben hun eigen eenzaamheid. Daniël is het zich bewust, maar kan er niets aandoen. Ook niet als hij alleen is op de plaats waar de beslissing viel.

(...) *'Toen we besloten te scheiden liepen we daar langs de rivier. Haar ogen waren vochtig van tranen. We spraken niet. Ik kon niets zeggen om haar te troosten.'*

Halverwege keerden we terug. We gingen naar een film. "Jour de fête" van Jacques Tati. Wel toepasselijk. Aan het eind toen dat kind achter die kermiswagen huppelde legde ze ineens haar hand op mijn been. Haar vingers krampden samen in mijn broekspijp. Ze huilde. Voor de film afgelopen was gingen we weg. Ik moest haar vasthouden alsof ze blind was want ze liep tegen de zijkanalen van de stoelen aan' (...). (Pag. 17, 18.)

Het uit elkaar gaan is wel een verandering, maar geen verbetering. Daniël is angstiger en meer alleen dan tevoren. Heviger vergezeld van zijn dode dochter. Hij probeert aan deze toestand te ontkomen, tracht de dood te bestrijden. Hij doet dit o.a. door er zich voor te gaan interesseren. Wat blijft er over van de mens als hij eenmaal begraven is? Groeien haren door als je gestorven bent? Is kannibalisme gezond? Naast de dood nemen ziekten (vooral kanker) en ziektebeelden zijn belangstelling. Voorbeeld hiervan is het verhaal van Emmy over de door Ans verzorgde oude man, wiens ontlasting niet meer langs de normale weg geschiedt.

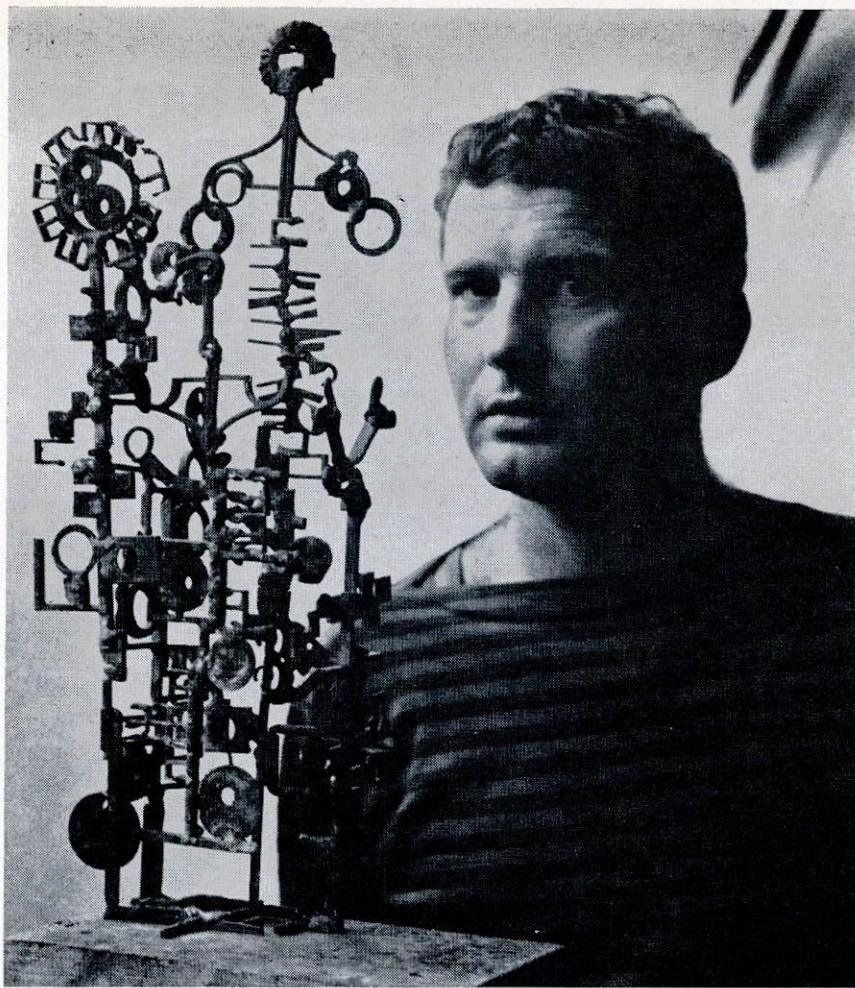
(...) *'Dat is zo, zegt ze, terwijl ze haar hand van zijn buik haakt. Door dat gaatje trekken ze de darm naar buiten, dan knippen ze die een beetje in, stulpen het naar buiten en zetten het rond het gat op je buik vast. Het ziet er vreemd uit. Afschuwelijk en mooi tegelijk. Het is rood en een beetje fluwelig. Het is net een bloem, een roos.'*

'Een roos van vlees' (...). (Pag. 155, 156.)

Een andere manier waarop Daniël zich probeert te handhaven, is door middel van humor. Flauw in zijn armzaligheid (voorbeeld: de gezochte naamsveranderingen). Bovendien nog is er het spotten met God, het sarcasme ten aanzien van lugubere kranteberichten en het wanhopig benadrukken van leven. Het seksueel (oer)leven.

Een oplossing geeft dit alles niet. Het verweer van Daniël is krachtig en tegelijkertijd zielig. De dood en daarmee zijn schuld bezweren, doet hij niet. In plaats daarvan wordt hij meer en meer angst. Hij lijkt nooit uit zijn bezeten situatie te kunnen komen.

De momenten dat hij aan zijn moeder,

JAN WOLKERS ... triest en optimistisch ...

Sonja of Basje denkt, doen soms even verademen. Maar daarna weet Daniël zijn onvermogen groter, is de menselijke communicatie meer illusie. De doodstrijd wordt een verlangen naar de dood. Zelfmoord wordt uitgesproken, maar voltrekt zich niet. Daniël wil blijven leven, hoewel hij het hoe en waarom nauwelijks kent.

Dan, op het hoogtepunt van de crisis, verschijnt Emmy. Door middel van haar, hij ziet het als in een flits, treedt Daniël uit zich zelf. Met het braden der muisjes zuivert Daniël zich van zich zelf en daarmee van de dood van zijn dochttertje. De beesten, gemaakt van zijn zakdoekbloed, sterven, geven hem leven. Dood is tevens geboorte. De muisjes krijgen een tweede, een blijde betekenis. Het is maar voor een moment. Voldoende echter om even te geloven in de zin van het menselijke contact. Hij voert de muisjes aan Emmy. Loopt in gedachten met een lachende Basje door een bos. Belt de dokter. Draait een verkeerd nummer. Krijgt God noch dokter aan de lijn. Wel Sonja.

(...) *'Zeg maar niets meer, ik hoor het al, zegt ze. Wat is het weer erg. Ik zal de dokter wel bellen. Kan je de deur nog opendoen? Dan zeg ik tegen hem dat hij zo naar binnen kan gaan'* (...). (Pag. 192.)

Daniël doet wat Sonja zegt. Hij verlangt naar haar, voelt alles wat geweest is al weer naderen.

(...) *'Ik zou nu bij haar willen zijn, ik*

zou samen met haar dood willen gaan. Dan verdwijnt het, dan is de verschrikking voorbij. Dan is het voorgoed weg' (...). (Pag. 193.)

Angst, twijfel en eenzaamheid nemen weer bezit van hem. Met de deur open en geluiddempende mist buiten, blijft hij alleen. Als de dokter op tijd komt en hij niet in zijn astma stikt, zal hij weer opnieuw kunnen beginnen ...

'Een Roos Van Vlees' is een triest, op sommige momenten zelfs een afschuwelijk boek. Het daarom evenwel af te wijzen, zou een ontlopen aan zich zelf betekenen. Het (menselijk) te kort schieten ongedaan te maken, is immers niet slechts een probleem voor Daniël alleen. Het geldt voor ieder mens. Dit te ontkennen leidt naar de in het begin aangegeven situatie, dat niets meer helpt. Geen zwijgen. Geen woord. Geen gebaar.

Het tekort te onderkennen daarentegen geeft op een bepaald ogenblik de Daniël die een nummer draaide en 'verkeerd' contact kreeg.

Dit te ervaren of te hebben ervaren maakt 'Een Roos Van Vlees', juist in zijn triestheid en afschuwelijkheid tot een optimistisch boek. En Wolkers tot een auteur die in zijn beschrijving der menselijke eenzaamheid niet verstart, doch wonderen doet.

DICK ZAAL

'Een Roos Van Vlees' verscheen bij J. M. Meulenhoff te Amsterdam.

De raadslieden komen!

Op 1 juni a.s. zullen de vier raadslieden van het Humanistisch Verbond officieel in functie treden. De hoofdraadsman, die reeds per 1 februari in dienst is getreden, meegeteld, zullen er dan dus vijf raadslieden in de strijdkrachten zijn.

We mogen van de gelegenheid gebruik maken om deze mensen aan de lezers van Ego voor te stellen. Hier volgen dus hun namen:

Hoofdraadsman: H. Lips

Raadslieden:
S. v. d. Belt
H. van Sandwijk
J. Troost
A. Zoetebier

Het bureau van de hoofdraadsman is gevestigd te Driebergen, Hoofdstraat 84.

Toch kan op 1 juni de werkelijke geestelijke verzorging nog niet beginnen. Er zijn enkele maanden van opleiding en voorbereiding nodig, zodat men erop kan rekenen dat de raadslieden met hun eigenlijke taak omstreeks half augustus zullen kunnen beginnen.

Het is bekend dat de minister van Defensie heeft gesteld dat de militairen die willen deelnemen aan de geestelijke verzorging van de humanistische raadslieden, dit schriftelijk zullen moeten verklaren. Als zij meerderjarig zijn, zullen zij deze verklaring zelf kunnen tekenen, als zij minderjarig zijn, zullen ouders of voogd dat moeten doen.

In het volgende nummer van Ego zullen wij de tekst die deze verklaring behoort te bevatten, in een formulier afdrucken. Men kan dan dit formulier uit Ego uitknippen, het ondertekenen (of door ouders of voogd doen ondertekenen) en inleveren.

Het is goed hier nog eens nadrukkelijk mede te delen, dat door de minister verder geen enkele beperking is gesteld. Men is volledig vrij om de humanistische verzorging te kiezen als men dat zelf wenst. Men behoeft dus geen lid van het Humanistisch Verbond te zijn, men behoeft geen humanist te zijn, men behoeft niet ongodsdienstig te zijn, men behoeft niet buitenkerkelijk te zijn!

Er is ook geen sprake van dat men door te kiezen voor de geestelijke verzorging van het Humanistisch Verbond voor de rest van zijn diensttijd als humanist te boek staat. Dat is een zaak die men altijd en op ieder ogenblik zelf uitmaakt. Men blijft daar dus volledig vrij in. Noch de raadslieden noch anderen hebben daarover enige beslissingsbevoegdheid.

Men kan, het spreekt eigenlijk vanzelf, ook weer uittreden uit de geestelijke verzorging van de raadslieden. Wie zijn eerder afgelegde verklaring intrekt, is daarmee ontslagen van iedere verplichting. Men behoeft noch van het afleggen van de verklaring noch van het intrekken van de verklaring tegenover wie ook verantwoording af te leggen. Het is uiteraard

niet de bedoeling dat men om de haverklap van geestelijke verzorging wisselt, een serieuze behandeling van deze zaken is wel gewenst.

De geestelijke verzorging van de raadslieden is ingesteld voor alle drie de krijgsmachtdelen; militairen zowel van de landmacht, de luchtmacht als de marine kunnen eraan deelnemen.

Ernstig nadenken

Het bovenstaande is m.i. een duidelijke uiteenzetting van de formele regeling. Natuurlijk is de keuze van een geestelijke verzorging een ernstige zaak. Het betekent nl. dat men, zolang men niet op zijn keuze terugkomt, zijn geestelijke verzorging toevertrouwt aan de gekozen verzor-

H. J. VAN SANDWIJK

ger. Met lichtzinnige beslissingen is daarom niemand gebaat!

Ik vraag daarom, als hoofdraadsman, van de militairen dat zij ernstig zullen nadenken alvorens zij hun keuze op de raadsman laten vallen. Natuurlijk zijn wij verheugd als blijkt dat er een werkelijke behoefte aan onze geestelijke verzorging bestaat, maar u noch wij zijn gebaat bij overijde beslissingen.

Teneinde u in de gelegenheid te stellen de zaak nog eens rustig te overwegen, willen wij in het volgende trachten enkele hoofdpunten van de geestelijke verzorging van het Humanistisch Verbond nog eens duidelijk uiteen te zetten. Wie de

volgende regelen niet voldoende vindt, kan altijd nader met ons in overleg treden. Wij zijn dan graag bereid nog verdere informatie te verstrekken.

De 'boodschap'

De vraag die ons vaak wordt gesteld is: Welke boodschap brengt de humanistische geestelijke verzorging nu eigenlijk? Ik vind dat altijd een moeilijke vraag, omdat de ervaring mij heeft geleerd dat zulke vragenstellers veelal een 'levensheil' van buitenaf verwachten, dat zij dan in de vorm van een 'boodschap' hopen te ontvangen.

Als men duidelijk maakt dat men zulk een 'boodschap' niet te bieden heeft, omdat voor de humanist het 'heil' niet buiten maar in de mens ligt, dan wenden zij zich verontwaardigd of teleurgesteld af. Stel je voor, enig heil verwachten van de mens!

Toch is het zo: voor zover het humanisme een boodschap heeft, is dat een boodschap omtrent de mens.

Eigenlijk zou de 'boodschap' van het humanisme in twee woorden kunnen worden samengevat: Wees mens.

Ik hoor sommige lezers mompelen: Wat een simpele boodschap!

Ja, ja. Is het werkelijk zo simpel? Men verwijt ons meestal dat we de dingen juist zo moeilijk, zo intellectueel maken.

Is mens-zijn zo simpel? Was het maar waar! Natuurlijk, we zijn allemaal mensen en al wat we doen, het goede en het kwade door elkaar genomen, is menselijk.

Maar maken we werkelijk ernst met ons mens-zijn? Mens-zijn in al zijn simpelheid betekent, bij enig nadenken, toch nogal wat.

Het betekent b.v. een individu te zijn met allerlei mogelijkheden van karakter en verstand.

Het betekent de betrokkenheid bij talloze intermenselijke verhoudingen in liefde, waarheid en trouw of in gebrek daarvan.

Het betekent het deel-zijn van allerlei menselijke samenlevingen in spanningen van vrijheid en onvrijheid, van gerechtigheid en ongerechtigheid, van verantwoordelijkheid en onverantwoordelijkheid.

Het betekent het opgenomen zijn in het allesomvattende en alles doorademde zijnsmysterie, het opgenomen zijn in geloof en ongelof, in hoop en wanhoop.

Dat alles, en nog veel meer, is mens-zijn. Dat alles wordt dan ook bedoeld als vanuit het humanisme zo simpelweg de 'boodschap' klinkt: Wees mens.

Hoe simpel de 'boodschap' ook mag wezen, er is een mensenleven nodig om er iets van te verwetelijken!

Het humanisme doet een beroep op alle scheppende krachten in de concrete, individuele mens om, in samenhang met medemensen, door te stoten naar de waardigheid van dit mens-zijn.

J. G. F. TROOST

Waarom?

Ik wil daar ditmaal niet lang over filosoferen, maar ook een eenvoudig antwoord geven: omdat we nu eenmaal mens zijn en niets beters kunnen. We kunnen wel minder, maar de humanist wil geen genoegen nemen met dat mindere. We zijn eenvoudig ontevreden met ons zelve als we onder de maat van ons mens-zijn blijven. Is dat niet voldoende motivering? In de ontplooiing van het mens-zijn binnen het zijnsmysterie vindt de humanist de zin van het menselijk bestaan.

Het is een 'boodschap' met vele hachelijke én bemoedigende momenten. Het vertrouwen van de humanist berust op het geloof dat de mens de krachten in zich zelf kan mobiliseren om zó te leven.

Geestelijke verzorging

De humanistisch geestelijk verzorger, de raadsman, brengt deze boodschap. Dat betekent dat de raadsman zich tot taak stelt de medemens behulpzaam te zijn met het opbouwen en hanteren van een eigen levensvisie. Als wij zeggen: wees mens, dan wil dat zeggen: wees u zelf, want in u zelf liggen de krachten voor uw mens-zijn.

Daarom willen we geen humanisten maken van de mensen die zich tot ons wenden. Wij willen hen niet tot het humanisme maar tot zich zelve d.w.z. tot hun eigen mens-zijn brengen. De beslissingen die ze vanuit dit mens-zijn nemen, ook al zijn die niet in de richting van het humanisme, zijn hun eigen zaak.

Humanistische geestelijke verzorging is daarom niet de verkondiging van een bepaalde geestelijke overtuiging, maar een concreet appél op de mogelijkheden tot

mens-zijn in de ander. Wij noemen ons als raadslieden humanistisch, omdat we werken vanuit humanistische impulsen en niet omdat we anderen willen overtuigen van de juistheid van het humanisme.

Natuurlijk zijn we bereid om anderen, die daartoe zelf de wens te kennen geven, verder te brengen in het humanistische denken, maar alleen dán als die anderen dat werkelijk van ons verwachten.

Dat betekent bepaald niet dat we min of meer onverschillig staan tegenover onze eigen levensovertuiging, het humanisme. Wie met een raadsman kennismaakt, zal al spoedig tot de ontdekking komen dat deze werkelijke levenskracht en levensmoed put uit zijn overtuiging, maar het kernpunt van deze overtuiging is nu juist het vertrouwen in de zelfstandige mens en juist dit kernpunt willen we in onze geestelijke verzorging tot uitdrukking brengen. Daarmede staat of valt een humanistische verzorging. Je zou het nog zo kunnen zeggen: Help de mens op weg naar zijn werkelijk mens-zijn en heb dan vertrouwen.

Praktijk

Wat betekent dit nu in de praktijk van de geestelijke verzorging? Het betekent voor alles dat wij gesprekken willen met militairen om gezamenlijk de problemen van het mens-zijn in deze tijd te verkennen, om gezamenlijk te zoeken naar wegen die we in dit mens-zijn en medemens-zijn kunnen gaan, om te zoeken naar vrijheid en begrenzing, om te komen tot het ontwerpen van een werkelijke geestelijke levensmogelijkheid.

In dit gesprek zullen we ons binden aan elkaar in respect voor de eerlijke andere mening en in gevoel van verantwoordelijkheid voor el-

A. ZOETEBIER

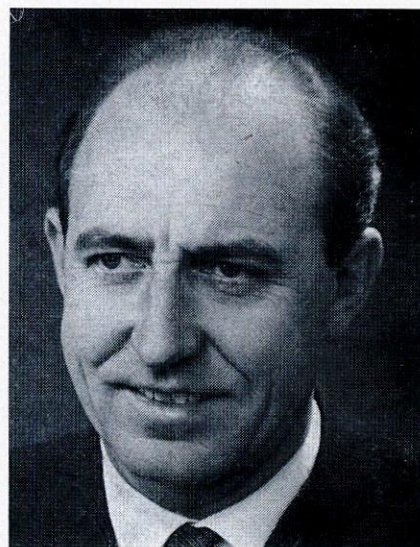

kaar, maar we zullen elkaar vrijlaten waar verschil van inzicht tot verschillende beslissing voert.

Gesprekken dus over al die onderwerpen die jonge (en oudere) mensen vandaag interesseren, zodanig dat voor de deelnemers aan de gesprekken langzamerhand de mogelijkheid ontstaat tot de ontwikkeling van een eigen levensvisie, die dan best mag afwijken van die van de raadsman.

Daarnaast uiteraard de individuele verzorging. Vele jonge mensen in de dienstplichtige leeftijd, maar ook ouderen, zullen vaak met persoonlijke problemen rondlopen, waarover ze wel graag eens willen praten met iemand die over een zekere levenservaring beschikt en in wie ze enig vertrouwen menen te mogen koesteren.

S. v. d. BELT

teren. Onze raadslieden stellen zich ook gaarne voor zulke ontmoetingen beschikbaar en ook dan staat de eigen vrijheid en verantwoordelijkheid van de betrokkene duidelijk voorop. Maar de raadsman wil hem helpen, opdat hij zelf weer een weg leert zien.

Wij zijn van mening dat aan deze humanistische verzorging ook in de strijdkrachten werkelijke behoefte bestaat. Onze steekproef van drie jaar geleden, waarbij zich bijna 2500 dienstplichtigen voor deze verzorging opgaven, wijst ook in deze richting.

Nu is het dan zover dat de humanistische geestelijke verzorging in de strijdkrachten werkelijkheid gaat worden. In het volgende nummer van Ego komen we dus nader op deze zaak terug. Op dit ogenblik vragen we de geïnteresseerden over een en ander vast eens na te denken.

H. LIPS

Allemaal Grieks voor mij...

Waar zijn al die onsterfelijke Griekse goden gebleven? Waarom voorspelt het Orakel van Delphi de toekomst niet meer?

Toekomst — het ziet er niet zo rooskleurig voor Griekenland uit. Er was juist een staking geweest onder bankbedienden. Tijdens de staking dronken de 'Hoge Heren', zoals de avant-garde filmer Eisenstein dat eens in 'Staking' filmde, een stevig borreltje. Toen ik het lege bankgebouw binnenkwam, waar alleen de directeur en zijn procuratiehouders in een vrolijke stemming bijeen waren, wilde de directeur zelf wel even mijn tien dollar wisselen.

Op de 'transactie' moest ik een drankje meedrinken, want alleen Zeus, de beschermers van de gastvrijheid, is van de Griekse goden gebleven.

In een wijnwinkel maakte ik met gebaren kenbaar dat ik wijn wilde kopen. De handelaar wees naar de vele vaten aan de muur, maar ik wist alleen, dat er wijn in zat. De man wist daar wel raad op, uit elk vat schonk hij een glas, gaf me een stoel en ik maar keuren. Bijzonder vrolijk liep ik later de winkel uit...

Iedereen wil je direct helpen. Wanneer je over een wegenkaart gebogen staat,

komen Grieken je helpen en als je uit het Grieks niet wijs kan worden, zijn er altijd mensen die 'Engels of Duits' spreken en die met hun tien-woordenvocabulaire trachten de zaak te vertalen.

Men vraagt je waar je vandaan komt en dan zegt men: 'Ah, Amsterdam, tulpen' of soms 'Ah, Londen!'...

Niet veel Grieken spreken een vreemde taal. Sommigen kunnen zelfs hun eigen taal niet schrijven. Maar daar zijn de schrijvers voor. Achter een tafeltje zitten ze op straat in het zonnetje. De klanten staan vol ontzag naar hen te kijken.

'Waarom spreek je geen Grieks?' vroeg een Grieks-orthodoxe geestelijke, die op een terrasje flink 'geestrijk' vocht zat te drinken. 'Je komt naar Griekenland en je spreekt niet eens Grieks.' Hij schudde bedenkelijk zijn markante kop.

De straatfotograaf met zijn ouderwetse kiekast keek al niet minder sceptisch toen ik hem fotografeerde. 'Zonder zwarte doek komt er niks van terecht,' zal hij gedacht hebben.

Op de boot naar de eilanden kreeg ik nootjes van een vriendelijke vrouw. Later wond ze zich op, toen een geestelijke in een gesprek waaraan iedereen deelnam, het gebruik van voorbehoedsmiddelen af-

keurde. Ze had 'er nu zeven' en vond dat meer dan genoeg.

De geestelijke wees naar mij en zei: 'Jij bent ook een geestelijke.' Een notaris vertaalde zijn woorden: 'Alleen geestelijken dragen baarden.' Hij begon een verhaal af te steken over: 'die paus van julie' en hij noemde de volgens hem verkeerde geloofsuitleggingen op.

Ik kon hem niet gelijk of ongelijk geven, want op catechisatie heb ik te veel 'keet' gemaakt. Ik zweeg dus maar en hij keek tevreden rond toen ik afgebluft scheen...

's Morgens werd ik op de boot wakker door het kraaien van een haan. Ik keek slaperig naar buiten en zag alleen golven. 'Ben ik nou zo veranderd,' dacht ik verschrikt, maar nee, een Griek had een deel van zijn veestapel meegenomen (mogen die beesten ook eens een verzetje hebben).

De eilanden zijn prachtig, het landschap is woest, het ruikt naar kruiden en bloemen, men hoort het blaten van een schaap en het kabbelen van een beekje. En vanaf een bergtop ziet men in de diepte de blauwe zee met in de verte eilanden.

Hier voelt men geen beklemming zoals men vaak in berggebieden heeft. Elk eiland heeft nog zijn historische overblijfselen. Zo heeft het eiland Mykonos b.v. 333 kapelletjes, die over het hele eiland verspreid liggen. De voorvaders waren nl. zeeroovers en wanneer ze iets op hun kerfstok hadden, bouwden ze een kapel om de goden mild te stemmen en als zeerover loopt zo iets op...

Niet ver van Mykonos ligt het heilige eiland Delos, dat Poseidon liet ontstaan, omdat Leto een kind verwachtte en door Hera, de beschermster van de echtelijke band, vervolgd werd. Op de berg Kynthos kon Leto van de tweelingen Apollo en Artemis bevallen. Voor ieder van hen werd een tempel opgericht.

Delos heeft tempels, mozaïeken, een leeuwenterras en andere overblijfselen. Zo kan men doorgaan, Tinos, Korfoe, Rhodos...

Soms danste men een kringdans. De lelijke boerenmeisjes dansen eentonig, de jongens dansen met vele variaties, maken er kniebuigingen bij. Een schoenmaker, een kapper en een visser bespelen de viool, de mandoline en het accordeon en 'zingen' zich binnen het uur schor.

In een wijnhuis, dat mij aan de middeleeuwen doet denken, drinken de boeren en de vissers — meestal te veel — wijn en krijgt men bij de knappende visjes een bonk ruw brood. Alleen op zaterdagavond mogen de vrouwen mee, de andere avonden zijn de mannen onder elkaar, kaarten en spelen met dobbelstenen en hebben elkaar altijd een heleboel belevenissen te vertellen.

Overdag kunnen ze uren achter hun Turkse koffie blijven zitten. Waarom zullen ze zich uitsloven, tegen de voorvaders kunnen ze immers toch niet op...

TOM WEERHEIJM

Grieks schooljongetje

DIZZY GILLESPIE ... verkiezingsfestival ...

Jazz-festival in Amerika

De zomer is voor de jazz-business altijd een vrij slappe tijd geweest. Men heeft nu eenmaal te maken met een jazz-seizoen, net zoals dat voor toneel of klassieke muziek het geval is. In de vakantietijd gaat de belangstelling van het publiek uit naar zonniger dingen dan rokerige clubs of kille concertzalen.

Om aan dat gerechtvaardigde verlangen tegemoet te komen, worden er jaarlijks in de Verenigde Staten (en tegenwoordig ook daarbuiten) een aantal grote jazz-festivals in de open lucht georganiseerd. Anders dan sommige jazzhaters zouden verwachten, blijken jazz en de frisse buitenlucht uitstekend samen te gaan.

Het begon allemaal in 1954, toen het echtpaar Lorillard plotseling het idee kreeg, een jazz-festival te organiseren in hun woonplaats Newport, een chique vakantieoord op Rhode Island. Dat eerste jaar bezochten in totaal 14.000 mensen de twee concerten waaruit het festival bestond.

Van het begin af aan was de opzet om de bezoekers van Newport een zo gevarieerd mogelijk beeld van de jazz te geven, met als extremen die eerste keer de Dixielandgroep van Eddie Condon en de cool jazz van Lennie Tristano en Lee Konitz.

Dat het tussen de vertegenwoordigers van die uiteenlopende stijlen niet altijd even goed boterde, mag blijken uit het volgende, sindsdien klassiek geworden stukje conversatie tussen gitarist Eddie Condon, baritonsaxofonist Gerry Mulligan en criticus Marshall Stearns. Stearns: Ik had nooit gedacht dat jullie ooit nog eens samen zouden spelen. Condon: Nou, ik ben niet bepaald verrukt over jongetjes die saxofoons bespelen die groter zijn dan zij zelf. Mulligan: Wie nu nog op een viersnarig instrument wil spelen, is vrijwel prehistorisch. Stearns: We vormen één grote, gelukkige familie.

Massaal gebeuren

Het Newport Festival groeide in latere jaren uit tot een massaal gebeuren. In 1958 waren er maar liefst 60.000 bezoekers tijdens de drie middagen en vier avonden van het festival, terwijl er zo'n 700 persmensen aanwezig waren.

1958 was ook het jaar waarin er voor Newport een speciale big band werd samengesteld van jonge musici uit bijna alle Europese landen. Nederland was in deze 'Tower of Babel Land' vertegenwoordigd door bassist Ruud Jacobs.

Het jaar daarna viel het festival tijdens een periode van geweldige hitte, wat niet alleen tot een bieromzet van 2000 flessen per uur leidde, maar ook tot een aantal relletjes die zelfs het voortbestaan van het festival in gevaar brachten.

Vorig jaar werd het tiende Newport Festival gehouden. Behalve de gebruikelijke concerten werd er ook tap-dancing, jazzballet en een jazzforum gepresenteerd.

Newport is zo langzamerhand, ook bij het grote publiek, een begrip geworden. Vooral het feit dat vanaf 1956 steeds opnamen van het festival op de plaat zijn uitgebracht, heeft daarbij een grote rol gespeeld. In 1960 werd er bovendien een film over het festival gemaakt, 'Jazz on a Summer's Day', al heeft die dan helaas slechts weinig succes mogen oogsten, doordat de makers ervan om de een of andere reden hardnekkig zeilboten in plaats van musici in het beeld hielden.

Natuurlijk werd het succesvolle voorbeeld van Newport al spoedig door een aantal andere plaatsen nagevolgd. Vanaf 1958 werd er in de Californische stad Monterey een bijna even groots jaarlijks festival georganiseerd. Monterey trok vorig jaar bijna 30.000 toeschouwers, en de omzet bedroeg niet minder dan 121.000 dollar. Speciale attracties waren daarbij een klassiek gitaar-recital door Laurindo Almeida, en het officiële begin van de

campagne 'Dizzy Gillespie for President'. Zanger-tekstdichter Jon Hendricks hield het strijdlid ten doop, gebaseerd op Salt Peanuts:

You want to make government
a barrel of fun?

Vote Dizzy, vote Dizzy
You want to make politics
a groovier thing?
Vote Dizzy, vote Dizzy.

Verder worden er nog min of meer regelmatig festivals gehouden in plaatsen als Detroit, Virginia Beach and Randall's Island.

Unick is waarschijnlijk wel het jaarlijkse Lorton Jazz Festival, dat al in 1956 begon. Het wordt georganiseerd door de pastoor van een tuchthuis in het District of Columbia. De 1600 gevangenen kunnen elk jaar een middag lang in het honkbalstadion van het tuchthuis genieten van een jazzconcert waaraan in de loop der jaren mensen als Ramsey Lewis, Charlie Byrd en Ella Fitzgerald hebben meegewerkt.

Wie jazz op een hoog muzikaal peil wil beluisteren, moet natuurlijk niet naar een festival gaan. De meestal nogal circusachtige sfeer en de gewoonlijke overladenheid van de programma's (zoveel mogelijk sterren per uur) zijn bepaald niet bevorderlijk voor geïnspireerd musiceren. De meeste groepen hebben nu eenmaal zeker een half uur nodig om ingespeeld te raken, maar dan is de tijd die ze toebedeeld hebben gekregen veelal reeds verstreken. Een nuttige functie van de festivals is daarentegen wel, dat ze tienduizenden mensen voor het eerst in aanraking brengen met jazz. Het nog altijd veel te kleine jazzpubliek kan wellicht op deze manier wat groeien.

BERT VUIJSJE

Dubrovnik ligt naast de deur

De twee meisjes in anorak en de bergschoenen nog aan de voeten zaten schuin achter ons in de bus van Schiphol naar Amsterdam. Een half uur geleden vlogen ze schuin onder ons boven Schiphol. De gezagvoerder die ons van Parijs naar Amsterdam vloog, had toen juist over de intercom verteld, dat het druk was boven het vliegveld. Er had in de vroege ochtenduren mist gehangen. We moesten op onze beurt wachten. We waren nummer zes.

Duizend voet onder ons vloog nummer vijf, de machine uit Zürich. Die landde slechts een paar minuten voor ons en zo kwamen we met die twee meisjes op bergschoenen in dezelfde bus terecht. Hun gesprek was vele banken ver hoorbaar. Ze hadden voor het eerst gevlogen. 'Als het maar even kan, ga ik nooit meer met de trein,' zei een van de twee enthousiast.

Een paar weken later stonden we weer op Schiphol. Het was de vierde zondag in maart. Een grote DC 7c van Martin's Air Charter stond klaar op het platform voor de eerste vakantievlucht in het nieuwe seizoen. In het laadruim vakantie-uitrusting, in de stoelen 99 passagiers, die veertien dagen vakantie gingen houden in Zuidslavië. De DC 7c bracht hen naar Dubrovnik.

De eerste van vele honderden Neder-

landse charterluchtreizen die in 1964 naar vele vakantiebestemmingen zullen worden uitgevoerd. Bijna 70.000 Nederlanders zullen dit jaar door de lucht naar hun hotel, bungalow of kampeerterein ergens in Europa worden gebracht.

De wereld verandert en Nederland verandert altijd iets later. Voorzichtig als we zijn, hebben we onze buitenlandse vakantie-reizen eerst per trein, later per bus en ten slotte per eigen auto gemaakt. Inmiddels vlogen Scandinaviërs, Duitsers, Italianen, Fransen en Engelsen al bij tienduizenden door de Europese lucht naar hun vakantiebestemming. Het vliegtuig, dat op de Amerikaanse binnenlandse luchtlijnen al lang als een soort bus werd gebruikt, werd ook in Europa gemeengoed.

Alleen nog niet in Nederland. Wij houden lang vast aan gevestigde verhoudingen. Daarin was vliegen een luxe voor de meer gegoeden. We zijn bovendien een klein land, waarbinnen trein en auto voldoende zijn om ons zo snel mogelijk te verplaatsen.

In Finland was dat al lang anders. In de kleine plaatsjes in het hoge noorden verkopen kruideniers plaatsbewijzen voor vliegtuigen. Voor grote inkopen neem je het vliegtuig naar Helsinki om te winkelen. Wat met trein en auto niet was te overbruggen, werd door het vliegtuig plotseling een dagje uit.

Het zakenleven in de grote Europese landen vroeg om steeds meer snelheid. In Engeland, Frankrijk, Duitsland en Italië kon een binnenlands luchtnet groeien. Na het zakenleven kwam het privé-reizen. De BEA begon in Engeland nachtvluchten tussen Londen en Schotland tegen een tarief vrijwel gelijk aan dat van de Spoorwegen. De Lufthansa opende een luchtbusdienst tussen Frankfurt en Hamburg. Kaartjes verkrijgbaar in het vliegtuig.

Toen we vorige maand als nummer zes met de machine uit Parijs op Schiphol landden, hadden we een paar dagen Frankrijk achter de rug. Van Parijs waren we naar Toulouse gegaan. Om tien over negen 's avonds waren we in het vliegtuig van Air Inter gestapt. Een DC 4, die eens voor de KLM vloog, maar nu als een grote bus over Frankrijk ging. Helemaal vol: ruim 70 passagiers, die hun krant lazen, een licht slaapje maakten of zakenrapporten schreven.

De volgende dag vlogen we terug. Met een Viscount. Weer helemaal vol: 60 passagiers, die hun krant lazen, een maaltijd bestelden, zakenrapporten schreven of alleen maar naar buiten keken. Ze stapten erin, zoals wij op Amsterdam CS even de trein nemen naar Zwolle of Eindhoven.

Ons land leent zich niet voor zo'n lucht-net. De afstanden zijn kort, de treinen snel, het land overbevolkt en daardoor te

99 mensen in een DC 7c naar Dubrovnik

klein voor een net van kleine vliegvelden dicht bij grote steden. Het vliegtuig is voor de meeste Nederlanders een exclusiviteit. Zo leven we een tempo lager dan de ons omringende landen.

Een tempo lager hoeft niet erg te zijn. De wereld telt al veel te veel maagpatiënten en zenuwzieken. Alleen dat tempo zou geen reden zijn tot teleurstelling, omdat we in het Europese vervoer een heel klein beetje onderontwikkeld gebied zijn.

'Je kan het je haast niet voorstellen,' zei een van die twee meisjes in de bus van Schiphol naar Amsterdam. 'Drie uur geleden reden we nog door Zürich.'

Er zullen dit jaar tienduizenden Nederlanders zijn die ongeveer hetzelfde kunnen zeggen. Bijna 70.000 vliegvakantiezigers. Vorig jaar waren het er ruim veertigduizend. In 1965 rekent men op 150.000, de bevolking van een grote stad.

Honderd vijftigduizend mensen, die op een goede middag kunnen zeggen: 'Vanmorgen was ik nog in Palma.' Of in Athene, in Dubrovnik of Malaga. Dat houdt meer in dan snelheid en tempo. Het betekent, dat vrijwel iedere grote stad in Europa, ook in Oost-Europa, naast de deur is komen te liggen.

Dat is voor de meeste Europeanen niets nieuws meer. Zij gebruiken het vliegtuig al, zoals wij de trein tussen Amsterdam en Maastricht en de bus tussen Nijmegen en Venlo gebruiken. Dat is niet minder dan een stille revolutie. Europees denken en wereldwijd denken worden meer dan theorie. Het is een denken aansluitend bij de realiteit van het moderne vervoer.

Revoluties komen in Nederland altijd vijftig jaar later, heeft een dichter eens gezegd. Deze stille revolutie doet er korter over. De goedkope vliegvakantie is dit jaar voor het eerst in grote omvang waarneembaar in Nederland. Dat zal de reisgewoonte, op lange termijn gezien, veranderen. Zei dat meisje in de bus niet: 'Als het maar even kan, ga ik nooit meer met de trein'?

We zullen meer in het vliegtuig gaan stappen, zoals de Fransen, Duitsers, Engelsen en Italianen. Wat wij nu nog als 'ver van ons bed' zien, zal straks ook in onze gedachtenwereld dicht bij huis zijn.

We zijn, met dit vakantie seizoen te beginnen, bezig een volwaardig Europees land te worden. Dat vakantievliegen, dat gewend raken aan het vliegtuig als even gewoon transportmiddel als bus en trein, kan wel eens belangrijker zijn dan het al of niet slagen van EEG-conferenties, NAVO-bijeenkomsten en Kennedy-rondes.

Is het tegen deze achtergrond niet hoopvol, dat met name zoveel jongeren gebruik maken van de goedkope vakantievlieg reizen? Het is een bodem waarop de Europese gedachte beter zal gedijen dan in welke conferentie ook.

En toen was het ineens zover... Het was weer lente en opnieuw was het wonder gebeurd.

Het sprookje waar niemand de laatste maanden nog écht in geloofde – verdoofd als we waren door kou, hagel, mist en nog weer veel meer kou – bleek toch weer levensvatbaar.

Buiten de stad merkte je het, natuurlijk, het eerst; de schapen met hun nieuwe lammeren stonden ineens weer op een groene vacht, en nog veel helderder groen kwamen de jonge plantjes te voorschijn van het gewas dat straks – in de zomer – weer in ons levensonderhoud moet voorzien.

De kale winterbomen wiegden hun takken vol belofte en knoppen zachtjes heen en weer op het ritme van een fris-warme lentewind en de struiken droegen nieuwe groene strikjes!

Maar ook de stad leek minder grauw toen de laatste resten natte sneeuw opgeruimd waren en zelfs de voorpagina's der tijdschriften in de kiosk hadden zich aangepast.

Het is altijd weer zo vreemd met dat eerste seizoen. De andere volgen elkaar

ring die al dat hernieuwde enthousiasme en optimisme rechtvaardigt.

Onze lente-illusies worden zelden concreet verwezenlijkt en veel van wat we nu zo blij 'plannen', verdwijnt straks in de respectieue doofpotjes die ieder bij zijn geboorte meekrijgt om 't teveel aan jeugd-idealen en -verwachtingen in de loop der jaren geruisloos in te deponeren.

Maar toch vergissen ze zich ook, die bezorgde wijzen, en daarom hebben ze nu ook die rimpels.

Ze zien iets heel belangrijks over 't hoofd. Het cadeau van de lente is al zo groot, dat het niet aardig van hen is om nog meer te verlangen.

De lente biedt de herboren illusie, goede humeuren en het opgewekte gezicht van de doorge-winter-de zuurpruim; een extra stukje jeugdsfeer zo maar gratis voor niets. Wanneer ik naar een romantische film ga kijken, verwacht ik een prettige (?) avond, maar geen huwelijksaanzoek; en zo is het ook met de lente.

Het profijt van ons 'voorjaar-in-'t-hoofd' zit in het genieten van 'nu', en als u er dan ook nog een keurig behangen kamer

MEI-meringen

rustig en ordelijk op; het zomerjurkje krijgt in de herfst een vestje en zo omstreeks december wordt het twinset vervangen door een wat warmere trui. Maar als het lente wordt, dan...

We willen ze ineens niet meer, die onhandige dikke kleren, we willen iets lichter en kleurigs en lopen onmiddellijk een verkoudheid op, omdat we zonder jas op een terrasje gaan zitten!

Maar behalve die verkoudheid krijgen we ook nog wat anders.

De moderne lente is misschien een efficiënte juffrouw met hormoonpreparaat en injectienaald waar de ouderwetse een 'maeght' was met een mandje vol bloemen; de essentie van de lentegift zal eeuwig dezelfde blijven: 'we hebben er ineens weer zin in...!'

Het leven zit weer vol nieuwe mogelijkheden en de alledaagse problemen zijn wat minder belangrijk geworden. Karweitjes die je de hele winter tot walgens toe tegenstonden, zijn ineens niet zo vervelend meer en de plannen voor vakantie, verhuizen of enkel het zaaien van een nieuw grasveld schieten als krokussen uit de grond.

Sommige oude en ernstige mensen, met een diepe rimpel boven hun ogen van het vele denken, vrezten het voorjaar, noemen het bedrog. En ze hebben gelijk.

Er is geen enkele wezenlijke verande-

ring die al dat hernieuwde enthousiasme en optimisme rechtvaardigt.

'Vrouwen' hebben het in deze periode gemakkelijk, ze vinden snel een vast omschreven doel. Zij lopen rond in hun huis en als de zon – niet enkel meer geel maar ook alweer een beetje warm – dan met nog heel schuine stralen naar binnen komt dringen en alle stoffjes van centimeters lange schaduwen voorziet, dan vloeit al die extra-energie weer in beproefde banen. Voorjaarschoonmaak! (Brrr.)

Maar mannen worden vaak een beetje rommelig van al die overvloedige levenskracht. Ze lopen wazig de tuin in, kopen zo maar een bouwplaat voor een heel ingewikkelde radio en maken plannen die meestal met de eerstvolgende regenbui weer wegspoelen.

De zomer, de herfst (ondanks zijn eindeloos spelen) en zelfs de ijzige winter, daar hebben we een houding voor; maar met de lente weten de meesten van ons nog steeds niet goed raad; (een situatie waarin de mens dikwijls niet onaardiger wordt).

De onder-de-twintigers hebben het nog 't moeilijkst in deze periode; schoonmaken of behangen komt niet in aanmerking. Wat dan? ... Nou, gewoon ... samen ... iets doen ...!

KITTY VAN DER HAGE

Herman Stok 'Ik spreek de tienerstaal'

Hij hangt geenszins de populaire jongen uit. Eigenlijk is en doet hij heel gewoon. Maakt een prettige indruk, praat gezellig, lacht af en toe jongenschtig ongedwongen. Geen 'glamour' dus en toch een idool. Een tiener-idool, zoals er tegenwoordig zovelen zijn, meestal slechts voor kort.

Hij kan echter zo langzamerhand gerekend worden tot de idolen op lange termijn en doorstaat als zodanig een vergelijking met figuren als Anneke Grönloh en Rob de Nijs. En dat terwijl hij geen zanger is en evenmin een door de elektriciteit gevoede gilgitaar bespeelt.

Herman Stok is 'gewoon' presenter van een reeksje tienerprogramma's voor radio en televisie. Waar hij zijn populariteit dan aan te danken heeft? Domweg aan zijn onopgesmukte manier van presenteren, zonder pose, zonder 'cheese-smile', zonder tof te doen. Bovendien: een 'mooie jongen' is hij ook al niet. Hij heeft een sympathiek gezicht, met krachtige lijnen doortrokken, tamelijk opgewekt kijkende, blauwe ogen, is fors gebouwd, gedraagt zich beweeglijk en spreekt snel — soms een beetje te gehaast — met een plezierig getimbreerde stem, die gemakkelijk 'overkomt'.

Bij hem is sprake van een ongecompliceerde, gezond-rechtlignige persoonlijkheid. En toch heeft hij 'het', hetgeen hem zelf wellicht nog het meest verbaast. 'Ik heb er maar één verklaring voor en dat is het feit dat ik de tieners aanspreek in hun eigen taal.'

Herman Stok is nu 35 jaar. Was na zijn schooltijd zes jaar boekhouder bij een groothandel in aardappelen, groente en fruit in Hilversum. In die tijd ook zette hij de eerste schreden op het gebied van het radiowerk.

Het begon — dat was in 1950 — bij het programma 'Op de disselwagen'. Door ziekte van een medewerker zat regisseur Gabri de Wagt plotseling omhoog met een stem. Hij vroeg Herman Stok in te vallen. Het viel niet tegen.

Sindsdien ging Herman Stok meer activiteiten ontplooiën. Hij schreef wat teksten over actuele gebeurtenissen, deed een paar keer mee aan een klankbeeld van de VPRO, werd vervolgens gevraagd voor VARA's lagere-scholierenprogramma 'Ruim baan', niet lang daarna voor het middelbare-scholierenprogramma 'Kopspijkertjes' en sprak inmiddels reeds commentaar bij filmpjes van de RVD. Voor de baan bij de groothandel was ondertussen een nieuwe kracht aangetrokken.

Zo'n drie jaar geleden begon dan zijn reeds smeulende populariteit aan te wakkeren. Hij bracht 'Top of Flop' op de beeldbuis en dit programma, dat nu 28 keer gepresenteerd is, bleek een uitermate geslaagde greep te zijn. 'Top of Flop' geniet, het hoeft nauwelijks gezegd te worden, een zeldzame bekendheid. Nauwelijks minder in trek zijn de radioprogramma's die Herman Stok zijn tieners

voorschotelt: 'De Zilvervloot' (met Elisabeth Mooy), 'Discobal' en 'Tijd voor Teenagers'. Ten slotte behoort ook het TV-programma 'Vijf seconden van woef' tot de voltreffers.

Geen grapjes

Tussen al dit radio- en TV-werk door praat Herman Stok dan ook nog tiener-shows in den lande aan mekaar. Dat doet hij met een gezellig babbeltje, zonder zich confrencier-allures aan te meten. 'Nee, ik ben geen grapjas, ik vertel de jongelui gewoon wat en verder moet de muziek het doen.' Deze shows worden door de tieners maar al te graag bezocht, niet in de laatste plaats dank zij de aanwezigheid van Herman Stok, die erop kan bogen nog nooit 'rotzooi' in de zaal te hebben gehad.

'In Alkmaar bij voorbeeld had ik er 3000 in de zaal. Men had mij gewaar-schuwd er niet aan te beginnen, omdat het toch een bende zou worden; gesmijt met bierflessen en zo. Nou, toen heb ik gezegd dat er geen sterke drank mocht worden geschonken. Het bleek gewoon leuk publiek te zijn, dat mij geen centje last heeft bezorgd. Twaalf man politie was er op de been. De heren hebben de hele avond in de kantine een kaartje gelegd.' En na enig dromerig voor zich uitkijken zegt Herman Stok op besliste toon: 'Het gaat erom dat je het publiek weet te bescapen, zonder flauwe kul staan te verkopen.'

Herman Stok — 'als ze mij te oud gaan vinden, houd ik er abrupt mee op' — meent dat het TV-scherm 'een soort Hollywood' is. Hij wil met deze vergelijking zeggen dat iemand die regelmatig op het scherm verschijnt en de mensen aanspreekt, daar onherroepelijk de gevolgen van ondervindt.

Iedereen gaat je kennen. In het begin vind je dat natuurlijk wel leuk, maar later ga je dat soms bijzonder vervelend vinden. Zo heb ik wel eens last op straat. Van die giebelmeiden met suikerspinnen op hun hoofd bij voorbeeld. Die moeten

HERMAN STOK

... geen flauwe kul ...

je beslist aanspreken en doen ontzettend aanstellerig. Enfin, hoe je je dan voelt en wat je dan denkt laat zich wel raden ...'

Van de gevolgen van het 'in' zijn, is Herman Stok zich overigens volledig bewust: 'Dat je niet vrij meer rond kunt lopen zonder voortdurend geconfronteerd te worden met mensen die je herkennen en dat beslist moeten laten blijken, is nu eenmaal een minder plezierige consequentie van mijn werk. Maar wat dan nog? Ik kan er toch mee stoppen als het té gek wordt!'

Dat hij soms niet meer weet waarheen hij kijken moet, laat zich gemakkelijk begrijpen wanneer lieden steeds maar weer 'grapjes' maken over bij voorbeeld 'Top of Flop'. Een uitgezochte plaats is in dit verband het restaurant.

Herman Stok: 'Eigenlijk kan ik nergens meer rustig eten, ook niet in een duur restaurant. Daar gaat het evengoed mis. Een voorbeeldje: een ober kon na de maaltijd niet nalaten mij in het oor te fluisteren: "Heeft het gesmaakt, meneer? Was het "Top" of "Flop"?" En zo krijg je steeds van die grapjassen aan je tafel.'

Op straat vallen echter óók leuke dingen te beleven. Met name als kinderen je aanklappen. Zo in de geest van 'Hee Herman, draai je de volgende keer een lekker twistplaatje?' De hele troep stuift dan op je af. Kijk, dat vind ik nou weer ontzettend leuk. Zo spontaan. Trouwens, die echt gemeende spontaneïteit bemerk ik ook wel eens bij oude mensen. Ja, ja, die behoren ook tot mijn fans, vergis je niet!'

Niets ongezonds

Uitzonderingen daargelaten ziet Herman Stok in de tienerbeweging — hun muziek, hun kleding, hun dansvermaak e.d. — niets ongezonds. Hij heeft in zijn werk alleen maar gunstige ervaringen opgedaan. 'Met mijn shows houd ik ze immers op een frisse, leuke manier bezig. Ze worden erdoor van de straat gehouden. De muziek vind ik over het algemeen ook echt niet onfris. Alleen Johnny Halliday vind ik te ver gaan. Hij is te sexy en je weet niet wat hij daarmee losmaakt bij de jongens en meisjes.'

Een heel bijzonder groepje is voor Herman Stok The Beatles. 'Muzikaal niet best, maar het zit goed in mekaar. Goede show, vaak goede, soms heel geestige, teksten. Die Liverpool-jongens hebben een soort gein die te vergelijken is met de Amsterdamse gein. Ze nemen de mensen in de maling en lachen zich er zelf rot om.'

Over de Nederlandse tienermuziek ten slotte: 'Er is te weinig talent hier. Bovendien wordt er te veel geïmiteerd. De meeste liedjes zijn natrekkingen van buitenlandse successen. Waarom worden bij voorbeeld niet oude Nederlandse songs voorzien van een nieuw jasje? Ik begrijp niet dat men zo weinig risico neemt, terwijl aan de andere kant zoveel troep wordt opgenomen ...'

STEVEN KEY